

ÜNİTE-1

Genel İlk Yardım Bilgileri

KONU BAŞLIKLARI

- İlk Yardımın Tanımı, Önemi ve Amaçları
- İlk Yardımın 6 T'si
- Hayat Kurtarma Zinciri
- İlk Yardımcının Özellikleri ve Temel Görevleri
- İlk Yardım Çantası
- Acil Sağlık Hizmetleri, Acil Sağlık Hizmetleri Ekibi ve Görevleri
- Ambulanslar
- İlk Yardım ve Acil Sağlık Hizmetleri Arasındaki Fark

Giriş

Hayatın her döneminde ve her ortamda kaza ve hastalanma riski bulunmaktadır. Ev, iş ya da trafik kazaları ve doğal afetler yüzünden çok sayıda insan yaşamını kaybetmekte ya da sakat kalmaktadır. Bu gibi durumlarda olay yerinde her zaman bir sağlık görevlisi olamayacağı için olaydan etkilenen ya da ortamda bulunan kişilerin kendilerine veya başkalarına yapacakları ilk yardım çok önemlidir. Olay yerinde müdahalede bulunacak kişilerin ilk yardım eğitimi almış olmaları ve çabuk karar verip müdahale etmeleri, yaşamın sürdürülmesi, sakatlanmaların önlenmesi ve iyileşme sürecinin kısaltılmasında önemli rol oynamaktadır.

İlk yardım gerektiren yaralanmaların başında trafik kazaları gelmektedir. Trafik kazasını endüstri ve iş kazaları, ev kazaları, tarım ilaçlarıyla zehirlenmeler ve spor kazaları takip etmektedir.

Giriş

Kaza ölümlerinin % 10'u ilk beş dakikada solunum durmasına bağlı, % 50'si ise ilk yarım saat içinde büyük kanamalara bağlı olmaktadır. Bu nedenle olay yerindeki ilk yarım saat çok önemlidir. Bu ilk yarım saate altın saat denilmektedir.

Acil durumdan sonraki 0-1 dakikada kalp, 0-4 dakikada beyin etkilenir. 4-6 dakikada beyin zarar görmeye başlar. 10 dakikadan sonra beyinde kalıcı hasar oluşur.

Basit ama etkili bir ilk yardım ile ölümlerin yaklaşık yarısını önleme şansı vardır. Aynı zamanda acil sağlık hizmetleri ve tedavinin planlanmasını kolaylaştırır.

Giriş

Trafik kazaları dışında, iş kazaları, ev kazaları ve tıbbi aciller yüzünden çok sayıda insan yaşam tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Yaşamın tehlikeye girdiği anda doğru ve etkili ilk ve acil yardım hizmetleri son derece önemlidir. Bu nedenle toplumdaki her bireye ilk yardım bilgi ve becerilerinin öğretilmesi son derece önemlidir. Doğru ve etkili ilk yardım kadar yaralı/hastanın acil sağlık ekibine teslimiyle başlayan acil sağlık hizmetleri süreci de sakatlıkların önlenmesi ve yaşam kurtarılmasında son derece önemlidir. Doğru, etkili ve yetki dâhilinde müdahalelerde bulunabilmek için öncelikle ilk yardım ve acil sağlık hizmetlerini ve bu hizmetler içinde yer alan kavramları tanımlayabilmek, öncelikli amaçları, temel uygulamaları sıralayabilmek gerekir. İlk ünitemize ilk yardım ve acil sağlık hizmetlerinde yer alan temel kavramları ele alarak başlayacağız.

İLK YARDIMIN TANIMI, ÖNEMİ VE AMAÇLARI

İlk Yardım:

Aniden hastalanan veya kazaya uğrayan kişiye, olay yerinde, olay yerindeki araç gereçle ve olay yerindeki kişilerce

- Hayat Kurtarmak
- Sakat Kalmasını Önlemek
- İyileşmesini Kolaylaştırmak

için yapılan her türlü ilaçsız müdahalelerdir.

İLK YARDIMIN TANIMI, ÖNEMİ VE AMAÇLARI

İlk Yardımın Amaçları:

İlk yardımın öncelikli amaçları, yaşam kurtarmayı sağlayan temel uygulamalardır. Üç ana başlık altında ele alınan uygulamalar şunlardır:

1-Yaşamsal tehlikeyi ortadan kaldırmak

Olay yerinde yaşamı tehlikeye sokan durumları belirleyip ortadan kaldırarak hem hasta/yaralıya hem de müdahalede bulunacak kişilere güvenli bir çevre oluşturmaktır. Herhangi bir kazadan sonra yangın, gaz kaçağı, trafik akışı gibi olaya yol açan tehlike kaynağının devam edebileceği unutulmamalıdır.

İLK YARDIMIN TANIMI, ÖNEMİ VE AMAÇLARI

İlk Yardımın Amaçları:

2-Yaşamsal fonksiyonların sürdürülmesini sağlamak

Bir insanda solunum yollarında tıkanma olması, solunumun durması ya da kalbin durup damarlardaki kanın akışının kesilmesi ölüme neden olur. Bu nedenle yaşam fonksiyonlarının sürdürülebilmesi için; solunum yolunun açıklığının sağlanması, solunumun ve dolaşımın düzenlenmesi ilk yardımın öncelikli amaçları arasındadır.

İLK YARDIMIN TANIMI, ÖNEMİ VE AMAÇLARI

İlk Yardımın Amaçları:

3-Hasta ya da yaralının durumunun kötüleşmesini önlemek ve iyileştirmeyi kolaylaştırmak

Bireyin durumunun kötüye gitmesini önlemek böylece iyileşmesini ve tıbbi müdahalesini kolaylaştırmak için kanamanın durdurulması, şokun önlenmesi, yaranın dış etkenlerden korunması, vücut sıcaklığının korunması ve uygun pozisyonun verilmesi, sürdürülmesi ve güvenli bir şekilde taşınması gerekir.

Tüm bu uygulamalar gerçekleştirilirken unutulmaması gereken önemli nokta; ilk yardım uygulamasında amaç hasta ya da yaralıyı tedavi etmek değildir, kesinlikle ilaç uygulanmamalıdır.

İLK YARDIMIN 6 T'Sİ

1-Haberleşmenin sağlanması (Telefon)

Olay yerinde, önce sistemi uyarıp-haber verip ilk yardıma başlamak gerekir. Haberin ne zaman verileceği tartışmalı bir konudur. İlk yardımcı tek ise, temel ilk yardımlar yapıldıktan sonra haber vermek ve yardım istemek gerekebilir. En iyisi birisi ilk yardım yaparken diğerinin haber vermesidir. Sistem ne kadar erken uyarılırsa o kadar iyidir. Bu amaçla 112 Acil Yardım Merkezinden yardım alınabilir.

İLK YARDIMIN 6 T'Sİ

2- Olay yeri güvenlik önlemlerinin alınması (Tedbir)

Bir kaza anında ikinci bir kazayı önlemek için gerekli tedbirler alınmalıdır. Tedbir, hem kazazede hem de diğer kişiler için önemlidir. Çünkü gerekli önlemleri almadan hemen müdahaleye başlayan kişiler ikincil bir kazaya maruz kalmakta hatta yaşamlarını kaybetmektedirler.

3-Olaya maruz kalanların değerlendirilmesi (Tanı)

Olay yerinde 30 saniye içerisinde kazazede ilk yardımın CAB'sine göre değerlendirilir.

Değerlendirilecek bulgular önem sırasına göre; nabız, solunum, kan basıncı, bilinç düzeyi, deri rengi, göz bebekleri, kılcal damar dolumu ve hareket-uyaranlara cevaptır. İlk dördü çok önemli olduğu için *yaşamsal bulgu* olarak adlandırılır.

İLK YARDIMIN 6 T'Sİ

4- Hasta ya da yaralıların sevkteki önceliğe göre ayrılması (Trijaj)

Kazazedeleri yaralanma durumuna göre öncelik sırasına koyma-ayırma işlemidir. Yaşamsal bulgularına göre öncelik sırasına koyarak müdahale ve sevk edilir. Bekletilse de ölmez ya da hemen ulaştırılırsa da ölür kanısı oluşturanların bekletilmesi; bekletilirse ölür, hemen ulaştırılırsa kurtulma şansı var kanısı uyandıranlara ise öncelik verilmesi gerekir.

Taşımada önceliklerin belirlenmesi kolay olmayıp kişinin bu konudaki bilgi düzeyine bağlıdır. Bu nedenle ilk yardımcı hasta/yaralı hakkında bildiklerini gelen sağlık çalışanlarına anlatıp, taşımada önceliğin belirlenmesi ve tedavinin yönlendirilmesine yardımcı olmalıdır

İLK YARDIMIN 6 T'Sİ

5- Gerekli ilk yardımın uygulanması (Tedavi)

Olay yerinde çevre imkânları da kullanarak, basit olarak yapılabilecekleri yapmaktır.

6- Hasta ya da yaralıları usulüne göre taşınması (Taşıma)

Kazazede, yaralanma durumuna göre en uygun pozisyonda sağlık kuruluşuna mümkünse ambulansla, zorunlu hâllerde diğer araçlarla taşınmalıdır.

HAYAT KURTARMA ZİNCİRİ

İLK YARDIMCI KİMDİR?

İlkyardım tanımında belirtilen amaç doğrultusunda hasta veya yaralıya tıbbi araç gereç aranmaksızın mevcut araç gereçlerle, ilaçsız uygulamaları yapan eğitim almış kişi ya da kişilerdir.

İLK YARDIMCININ ÖZELLİKLERİ

Olay yeri genellikle insanların telaşlı ve heyecanlı oldukları ortamlardır. Bu durumda ilkyardımcı sakin ve kararlı bir şekilde olayın sorumluluğunu alarak gerekli müdahaleleri doğru olarak yapmalıdır. Bunun için bir ilkyardımcıda aşağıdaki özelliklerin olması gerekmektedir:

- İnsan vücudu ile ilgili temel bilgilere sahip olmalı,
- Önce kendi can güvenliğini korumalı, Sakin, kendine güvenli ve pratik olmalı,
- Eldeki olanakları değerlendirebilmeli,
- Olayı anında ve doğru olarak haber vermeli (112'yi aramak),
- Çevredeki kişileri organize edebilmeli ve onlardan yararlanabilmeli,
- İyi bir iletişim becerisine sahip olmalıdır.

İLK YARDIMCININ TEMEL GÖREVLERİ

İlkyardımcının temel görevleri **Koruma, Bildirme, Kurtarma (KBK)** olarak ifade edilir.

1- Koruma:

Kaza sonuçlarının ağırlaşmasını önlemek için olay yerinin değerlendirilmesini kapsar. En önemli işlem olay yerinde oluşabilecek tehlikeleri belirleyerek güvenli bir çevre oluşturmaktır.

2- Bildirme:

Olay / kaza mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde telefon veya diğer kişiler aracılığı ile gerekli yardım kuruluşlarına bildirilmelidir. Türkiye'de ilkyardım gerektiren her durumda telefon iletişimleri, 112 acil telefon numarası üzerinden gerçekleştirilir.

İLK YARDIMICININ TEMEL GÖREVLERİ

112'nin aranması sırasında nelere dikkat edilmelidir?

- Sakin olunmalı ve 112 merkezi tarafından sorulan sorulara net bir şekilde cevap verilmeli,
- Kesin yer ve adres bilgileri verilirken, olayın olduğu yere yakın bir caddenin ya da çok bilinen bir yerin adı verilmeli,
- Hasta/yaralı(lar)ın adı ve olayın tanımı yapılmalı, Hasta/yaralı sayısı ve durumu bildirilmeli,
- 112 hattında bilgi alan kişi, gerekli olan tüm bilgileri aldığını söyleyinceye kadar telefon kapatılmamalıdır.

3- Kurtarma (Müdahale):

Olay yerinde hasta / yaralılara müdahale hızlı ancak sakın bir şekilde yapılmalıdır.

İLK YARDIM ÇANTASI

İlk yardım uygulamaları için, evde, okulda, iş yerinde, arabalarda, fabrikada, havaalanında, tren istasyonlarında ve diğer tüm aklımıza gelebilecek her yerde ilk yardım çantası bulundurulması gerekmektedir. İlk yardım çantası direkt bir ısı kaynağından ve çocukların erişebileceği yerden uzak, çok nemli ve kuru olmayan bir yerde tutulmalıdır. Mutfak ya da banyo ilk yardım çantasının bulundurulması için uygun ortamlar değildir. Evde yaşayanların ilk yardım çantasının nerede olduğunu bilmeleri gerekir. Kullanılan malzemelerin sayılarını yeniden tamamlamak ve yerine koymak çok önemlidir. Son kullanma tarihi olan ve tüketilen malzemeler yenilenmeli ve temiz bir şekilde muhafaza edilmelidir.

İLK YARDIM ÇANTASI

Suni solunum maskesi, büyük sargı bezi (10 cmX3-5 cm),steril hidrofıl gaz bezi (10x10 cm 50 lik), üçgen sargı bezi, hidrofıl pamuk (70 gr), flaster, çengelli iğne, makas, elastik bandaj (6-8 cm enli), yara bandı, tıbbi eldiven, açık renk plastik örtü, yara bandı, tıbbi eldiven, açık renk plastik örtü, not defteri ve kurşun kalem, ilk yardım el kitabı, el feneri, düdük, cımbız ve derece.

ACİL SAĞLIK HİZMETLERİ

Acil Sağlık Hizmetlerinin Tanımı

Acil sağlık hizmeti, acil durumun olduğu yerde başlayan ve gerektiğinde rehabilitasyon aşamasına kadar devam eden birbirine bağlı çeşitli hizmetlerden oluşan acil yardım ve acil tedavi hizmetleridir. **Acil yardım**, acil sağlık hizmetleri konusunda özel eğitim görmüş ekipler tarafından, tıbbi araç ve gereç desteği ile olay yerinde ve hastaneye nakil sırasında verilen hizmetlerin bütünü; **Acil Tedavi** ise hastaneler ile diğer sağlık kurum ve kuruluşlarında acil tıbbi tedaviye ihtiyacı olanlara sunulan hizmetlerin bütünü tanımlar.

ACİL SAĞLIK HİZMETLERİ EKİBİ VE GÖREVLERİ

Acil ekibinin tüm üyeleri iş ortakları gibi çalışarak ölüm oranını düşürmek amacı ile hastaya optimum bakım verirler. Acil bölüm ekibi; genelde hastane öncesi müdahale ekibi, hemşireler, hekimler, sosyal hizmet uzmanları, aile danışmanları, solunum terapistleri ve diğer çalışanlardır. **Hastane öncesi girişim ekibinin en etkin üyeleri Ambulans ve Acil Bakım Teknikeri (Paramedik) ile Acil Tıbbi Teknisyen'dir (ATT).**

ACİL SAĞLIK HİZMETLERİ EKİBİ VE GÖREVLERİ

Ambulans ve Acil Bakım Teknikeri (Paramedik) ile Acil Tıbbi Teknisyeni (ATT)

Acil bakım öncesi dönemdeki öncelikleri belirleme görevini üstlenirler. Acil bakım bölümlerinde ve hastane dışında acil sağlık hizmeti verirler. Ani hastalıklarda ve kazalara bağlı yaralanmalarda, ilk yardımda, hastanın doğru taşınması sırasında acıları dindirmeye, ölüm oranını azaltmaya yönelik işlevlerde bulunurlar. Bu durumda hastanın/yaralının sağlığı, yaşamı ve güvenliği Paramedik ve ATT'nin sorumluluğu altındadır.

Bu sağlık profesyonelleri hemen her gün bir felaketle karşılaşır. Hastalık ya da yaralanmanın etkilerini en aza indirmeye çalışma hakkında ani kararlar verirler.

AMBULANSLAR

Kara ambulansları

- Acil Yardım Ambulansları,
- Hasta Nakil Ambulansları
- Özel Donanımlı Ambulanslar olmak üzere üçe ayrılır.

AMBULANSLAR

Acil Yardım Ambulansı

Her türlü acil durumlarda, olay yerinde ve ambulans içerisinde hasta ve yaralılara gereken tüm acil tıbbi müdahaleyi yapabilecek ekibe ve yönetmelikte yer alan teknik ve tıbbi donanıma sahip 24 saat hizmet veren kara aracıdır. Acil yardım ambulansları ve ekibi komuta kontrol merkezinin çağrılarına bağlı olarak hasta veya yaralılara ulaşabilmek için acil yardım istasyonlarında hazır olarak bekler.

AMBULANSLAR

Acil Yardım Ambulansı

Acil yardım ambulansı, beyaz renkte kırmızı renkli ve fosforlu özellikte olup en az 200 mm genişliğinde bir şerit çevreler. Ayrıca hilal karakteri ve “acil yardım ambulansı” kelimesi, kırmızı renktedir.

AMBULANSLAR

Hasta Nakil Ambulansları

Acil tıbbi müdahale gerektirmeyen hasta veya yaralıların naklini sağlamak amacıyla kullanılan ve yönetmelikte belirtilen teknik ve tıbbi donanıma sahip kara ambulansıdır. Nakil ambulansları evden hastaneye, hastaneden eve, sağlık kuruluşundan diğer sağlık kuruluşuna hasta nakli ve tıbbi müdahaleye ihtiyacı olabilecek hastalara hizmet vermek amacı ile kullanılır. Hasta nakil ambulanslarındaki ki şerit mavi renkli ve fosforlu özellikte ve en az 200 mm genişliğindedir.

AMBULANSLAR

Özel Donanımlı Ambulanslar

Hasta/yaralıların yaş, fiziksel ve tıbbi durumları ile ambulansların görev yaptığı bölgenin coğrafi özelliğine göre, özel olarak tasarlanmış ve buna göre ekip ve ekipmanla donatılmış araçlardır. Özel donanımlı ambulanslar kendi aralarında yoğun bakım ambulansı, yenidoğan ambulansı, obez ambulans, arazi tipi ambulans şeklinde sınıflandırılabilir.

İLK YARDIM İLE ACİL SAĞLIK HİZMETLERİ ARASINDAKİ FARK

	İlk Yardım	Acil sağlık Hizmetleri
Uygulamalar Yönünden Farklılıklar	Tıbbi olmayan araç-gereçlerle ve mevcut imkânlarla yapılır.	Tıbbi araç gereçlerle yapılır.
	Tıbbi olmayan yöntemlerle yapılır.	Tıbbi yöntemlerle yapılır
	Olay yerinde sağlık ekibi gelinceye kadar geçen sürede yapılır.	Sağlık ekibinin olay yerine ulaşmasından hemen sonra yapılır.
Uygulama Ortamı Yönünden Farklılıklar	Olay yerinde, taşıma sırasında yapılır.	Olay yerinde, ambulanda, sağlık kurumunda, acil serviste yapılır.
	Acil tedavi başlayınca sona erer.	İleri tedavi başlayınca sona erer.
Uygulayıcı Yönünden Farklılıklar	İlk Yardım eğitimi almış herkes yapabilir.	Özel eğitim almış sağlık ekibi ve acil sağlık hizmet alanında uzmanlaşmış kişiler yapar.